

prof. Epan Fica-Geta

COMPUNERE ÎN CINCI PAȘI

*ALCĂTUIREA
SECVENȚELOR
TEXTUALE*

VOLUMUL

**

EDITURA
CREATOR
BRAȘOV 2025

GÂNDURI DE AUTOR

Alcătuirea secvențelor textuale și inserarea acestora în structura unei compuneri presupune susținerea bazei teoretice prin explicații și demonstrații clare, aplicații nenumărate, limbaj expresiv, referințe de opinie, implicare emoțională, dar și o serie de cunoștințe dobândite de către elevi în școală.

Volumul de față este structurat în opt părți ce oferă sugestii clare, legate de realizarea secvențelor textuale, alcătuirea unui rezumat, conturarea unui personaj, noțiuni ce țin de mesajul textual, de caracterizarea unui personaj, alcătuirea unei scrisori, a unei pagini de jurnal, dar și a textului de opinie/ argumentativ. Conținutul lucrării este completat de un număr generos de exemplificări, exerciții aplicative și scurte pagini de lectură ce pun în lumină texte suport, specifice celor cinci tipuri de tipare textuale. De altfel, fiecare capitol cuprinde fragmente demonstrative care sunt prezentate într-o formă cât se poate de simplă și care au rolul de a antrena partea de memorie și înțelegere, dar și de a stârni elevului dorința de a exersa.

Aranjarea conținuturilor în structura cărții deține un rol esențial în vederea captării interesului, având și scopul de a concentra atenția asupra aspectelor explicate și demonstrate, fără ca elevul să fie copleșit de un volumul informațional mult prea solicitant.

Deoarece, fiecare copil își are propria personalitate și răspunde experiențelor de viață într-un mod diferit, se dorește ca această lucrare să aducă un real sprijin tuturor.

GÂNDURI DE AUTOR	5
SUGESTII	8
I. ALCĂȚUIREA SECVENȚELOR NARATIVE	17
EXEMPLIFICĂRI	19
EXERCIȚII APLICATIVE.....	25
PAGINI DE LECTURĂ.....	28
<i>Deconectat de la viață</i>	28
<i>Gardul</i>	45
II. ALCĂȚUIREA SECVENȚELOR DESCRIPTIVE.....	49
EXEMPLIFICĂRI	51
EXERCIȚII APLICATIVE.....	57
PAGINI DE LECTURĂ.....	60
<i>Aripi de zăpadă</i>	60
<i>Laleaua pestriță</i>	64
III. ALCĂȚUIREA SECVENȚELOR DIALOGATE	70
EXEMPLIFICĂRI	71
EXERCIȚII APLICATIVE.....	78
PAGINI DE LECTURĂ.....	82
<i>Legenda șarpelui</i>	82
IV. ALCĂȚUIREA SECVENȚELOR EXPLICATIVE.....	87
EXEMPLIFICĂRI	88
EXERCIȚII APLICATIVE.....	90
PAGINI DE LECTURĂ.....	92
<i>Aparatul de fotografiat</i>	92

V. ALCĂTUIREA SECVENȚELOR ARGUMENTATIVE	93
EXEMPLIFICĂRI	95
EXERCIȚII APLICATIVE.....	99
PAGINI DE LECTURĂ.....	102
<i>Sunt timid</i>	102
VI. ÎNTOCMIREA UNUI REZUMAT	104
EXERCIȚII APLICATIVE.....	107
VII. REALIZAREA UNUI PERSONAJ LITERAR.....	123
EXERCIȚII APLICATIVE.....	124
VIII. COMPUNERI SPECIFICE MESAJULUI TEXTUAL.....	126
EXERCIȚII APLICATIVE.....	127
EXERCIȚII APLICATIVE.....	133
EXERCIȚII APLICATIVE.....	138
<i>ROI fără „- U”</i>	138
<i>Chimiștii din bucătărie</i>	143
<i>Invitația</i>	146
<i>Telefonul fără fir</i>	150
<i>Mierea zeilor</i>	153
<i>Alergică la prafuri</i>	157
<i>Nu pun stop învățării!</i>	161
EXERCIȚII APLICATIVE.....	165
EXERCIȚII APLICATIVE.....	169
EXERCIȚII APLICATIVE.....	178
EXERCIȚII APLICATIVE.....	183

Pentru ca înțelegerea, aplicarea și consolidarea noțiunilor prezentate în cele opt capitole ale lucrării *Compunere în cinci pași. Alcătuirea secvențelor textuale* să devină eficiente, se vine în sprijinul elevilor cu o serie de sugestii ce vor face mai ușoară rezolvarea cerințelor propuse.

1. Ce este o compunere și cum o percep elevii?

- Compunerea reprezintă un text bine încheiat în care sunt exprimate propriile idei ce înfățișează sentimente, trăiri și puncte de vedere argumentate pe diverse teme.
- În cele mai multe situații, elevii consideră compunerea o lucrare greoaie și solicitantă, deoarece, adesea, nu au nici cea mai vagă idee cum să o conceapă.

2. Cum se alcătuieste o compunere?

Pentru început, este necesară întocmirea unei schițe de lucru/ ciorne cu un conținut elementar, care va permite modificări, ori de câte ori se va revine asupra ei.

3. De ce este importantă alcătuirea unei schițe de lucru?

În momentul alcătuirii unei schițe de lucru, elevul se va concentra mult mai ușor, urmând cei cinci pași esențiali.

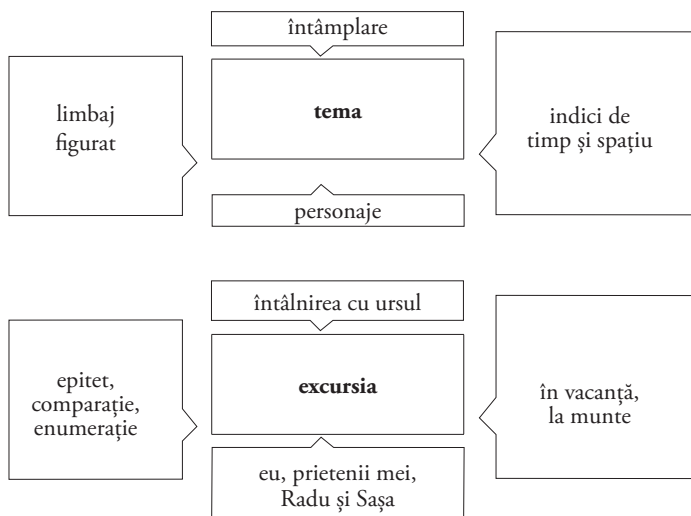
4. Care sunt pașii unei compuneri?

- **Tema** reprezintă subiectul propus, despre care se va vorbi în compunere;
- **Întâmplarea** oferă o acțiune ce se leagă de tema propusă;
- **Indicii de timp și spațiu** sugerează momentul și locul desfășurării întâmplării;

- **Personajele** sunt ființe, lucruri sau fenomene care desfășoară una sau mai multe acțiuni legate de tema propusă într-un timp și într-un spațiu;
- **Limbajul figurat** presupune utilizarea obligatorie a expresivității bazată pe figurile de stil învățate. Obligativitatea folosirii limbajului figurat conferă, prin gradul de complexitate, frumusețea unui cuvânt, a unei expresii sau a unei imagini, modificând raportul firesc dintre cuvinte, care își schimbă sensul propriu în sens figurat.

5. Cum alcătuim o schiță de lucru?

Schița de lucru sau ciorna se alcătuiește pornind de la tema ce reprezintă nucleul compunerii, apoi sunt notate celelalte repere, după cum sugerează exemplul de mai jos.

6. Ținem cont de părțile unei compuneri?

Fiecare parte componentă din structura unei compuneri are rolul său prin conexiunea cu celelalte.

- **Introducere** este scurtă și are scopul de a capta atenția. În această parte sunt evidențiate unele personaje, un eveniment legat de temă, desfășurat într-un timp și într-un spațiu.
- **Cuprinsul**, este cea mai întinsă parte în care se conturează implicarea în acțiune a personajelor, într-un mod gradat, respectându-se ordinea logică a ideilor.
- **Încheierea** sau sfârșitul acțiunii subliniază o impresie subiectivă, o învățătură sau dorința de repetare a unei experiențe asemănătoare.

Alcătuirea părților unei compuneri va fi mult mai ușor de realizat dacă se va întocmi, tot sub formă de ciornă, un plan simplu de idei asemănător celui de mai jos.

Introducere

1. În vacanța de vară am făcut o excursie în Bucegii.
2. Drumeția a fost organizată de către prietenii mei Radu și Sașa.

Cuprins

1. Am ajuns sub Vârful Tătaru unde cresc Bujorii de munte.
2. Radu ne-a propus să vizităm și cascada Șapte izvoare.
3. În apropierea cascadei, ne-a luat urma un urs.
4. Ca să alungăm ursul, Radu a încins o petardă, iar eu am folosit fluierul pe care îl aveam în rucsac.

Încheiere

1. Excursia în Bucegi a fost interesantă.
2. Nu-mi doresc să mai experimentez vreodată întâlnirea cu ursul.

7. Ce reprezintă o secvență textuală?

O secvență textuală reprezintă un fragment dintr-un text, redat prin unul sau mai multe enunțuri. Poate fi întâlnită în oricare dintre părțile unei compuneri. Secvențele textuale alcătuiesc planul dezvoltat de idei. În anumite situații, sunt inserate două sau mai multe secvențe textuale diferite în aceeași parte a unei compuneri, după cum sugerează exemplul de mai jos.

Secvență descriptivă

Locul era desprins din poveste. Întinderea nesfârșită de Bujori ne încânta privirile cu frumusețea sa. Florile roz, cu nuanță de un roșu aprins, zâmbeau cerului și mulțimii de turiști. Tufele mici și fragile formau buchețele pe ramurile încovoiate de greutatea lor.

Cuprins

Secvență narativă

Am lăsat în urmă Vârful Tătaru și ne-am îndreptat pașii cu repeziciune spre cascada Șapte izvoare. Ziua era trecută de jumătate și nu ne doream să înnoptăm prin acele pustietăți. Drumul anevoios ne obosea tot mai tare. Făceam pauze scurte și dese ca să ne mai revenim.

8. Cum se identifică o secvență textuală?

După cum este explicat și în capitolele prezentate mai jos, fiecare secvență textuală poate fi recunoscută în funcție de criteriile sale specifice. Din cauza unor aspecte comune, pot apărea confuzii între secvențele textuale de tip narativ, descriptiv sau explicativ.

- **Secvența narativă vizează:**

- tema propusă;

– acțiunea relatată de naratorul-personaj (*povestește evenimentele pe baza momentelor subiectului, folosind verbe și pronume la persoana I*):

– evenimentele situate într-un timp și într-un spațiu;

• **Secvența descriptivă vizează:**

– ființa/ obiectul descris;

– componentele obiectului descris (*substantive*);

– caracteristicile obiectului descris (*adjective*);

– prezența grupurilor nominale/ asocierea substantivelor cu adjectivele;

– limbaj obiectiv (*care nu va cuprinde și figuri de stil*) sau limbaj subiectiv (*care va cuprinde și figuri de stil*);

• **Secvența dialogată vizează:**

– folosirea liniei de dialog pentru a marca în scris vorbirea directă;

– utilizarea corectă a semnelor de punctuație și de ortografie;

– alcătuirea a cel puțin două replici, ce vor sublinia comunicarea/ interacțiunea dintre personaje;

– utilizarea verbelor și pronomelor la persoana I și/ sau la persoana a II-a;

• **Secvența explicativă vizează:**

– informații legate de un obiect/ loc/ persoană/ etc.;

– folosirea verbelor și a pronomelor la persoana a III-a;

– utilizarea unui limbaj specializat, cuprinzând termeni tehnici și științifici;

• **Secvența argumentativă vizează:**

– punctul de vedere/ opinia;

– părțile textului: introducere-enunțarea opiniei; cuprins-argumente susținute de conectori și de exemple; încheiere-concluzie;

– prezența subiectivității prin folosirea verbelor și pronomelor la persoana I.

9. De ce este importantă modalitatea de inserare a secvențelor textuale?

Secvențele textuale vor fi inserate, ținându-se cont de cele învecinate. Fiecare tip de secvență se va evidenția printr-un alineat nou și va avea legătură cu fragmentul anterior. Pentru a se evita repetarea unor termeni, expresii sau idei, se recomandă utilizarea sinonimelor.

Alcătuirea și legarea secvenței dialogate de un alt tip de secvență reprezintă o dificultate aparte pe care elevii o întâmpină adesea. Dialogul, reprezentând vorbirea directă, include un număr divers de semne de ortografie și de punctuație, dar și izolarea prin virgulă a construcțiilor în vocativ de restul enunțului. Deși, încheierea vorbirii directe, care sugerează replica unui personaj, este marcată întotdeauna de un semn de punctuație, expresiile ce vor semnala vorbirea indirectă, folosite ca și o lămurire, explicație sau completare de informații, vor fi scrise cu literă mică în continuarea replicii personajului, după cum se poate observa și în exemplul de mai jos.

EXEMPLIFICARE:

— **Băieți, ați mai fost la cascada Șapte izvoare?**

Cunoașteți acest traseu? ne-a întrebat Radu, curios.

vorbire directă

vorbire indirectă

Nu este recomandat ca secvența dialogată să predomine, ci să se încadreze în aproximativ 2-8 replici esențiale, după cum se arată și în exemplul de mai jos.

Secvență descriptivă

Locul era desprins din poveste. Întinderea nesfârșită de Bujori ne încânta privirile cu frumusețea sa. Florile roz, cu nuanță de un roșu aprins, zâmbeau cerului și mulțimii de turiști. Tufele mici și fragile formau buchețele pe ramurile încovoiate de greutatea lor.

Cuprins**Secvență dialogată**

— Băieți, știți că Bujorul de munte este o specie protejată? mi-am întrebat prietenii, curios.

— Firește! Am învățat la geografie! mi-a răspuns mândru Sașa.

— Asta înseamnă că nu este permisă culegerea florilor! a adăugat Radu.

10. Cum se conturează un personaj?

Deoarece vorbim de secvențe textuale de tip subiectiv, se va ține cont de utilizarea verbelor și pronumelor la persoane I și a II-a, ce vor marca prezența naratorului-personaj alături de alte personaje. Fiecare erou va fi construit într-o formă inedită, apelând la anumite criterii de realizare după cum ar fi:

• Numirea personajului:

– se face cu ajutorul numelui, prenumelui, poreclei, speciei, rasei etc.

• Atribuirea unui rol esențial:

– în familie, în societate, între prieteni, între colegi, între vecini etc.

- **Caracterizarea cu ajutorul aspectelor reale:**
  - apartenența la o categorie existențială umană, vegetală, animală, cosmică etc.
- **Individualizarea cu ajutorul aspectelor imaginare:**
  - personajele umane vor fi prezentate într-o formă superioară realității din punct de vedere fizic și moral, iar cele provenite din rândul necuvântătoarelor sau al obiectelor vor primi însușiri omenești, fiind personificate.

11. Cum realizăm rezumatul unui text suport?

Rezumatul este un altfel de tip de compunere în care sunt povestite, într-o formă proprie, întâmplările identificate într-un text sau într-un fragment suport, ținându-se cont de următoarele aspecte:

- citirea cu atenție a textului și marcarea aspectelor importante prin subliniere;
- identificarea temei, a acțiunii și a personajelor;
- alcătuirea ideilor principale, folosind informații generale despre temă, acțiune, personaje, într-o exprimare proprie;
- redarea, pe scurt, a evenimentelor într-o formă obiectivă, utilizându-se narațiunea la persoana a III-a;

12. Se utilizează într-un rezumat aspecte ce țin de teoria literară?

În alcătuirea unui rezumat nu se utilizează niciodată aspecte ce țin de teorie literare cum ar fi:

- titlul textului și numele autorului;
- termeni literari precum: operă literară, text literar, nonliterar, gen literar (*epic, liric, dramatic*), personaj literar, narator, narator-personaj, autor etc.
- citate preluate din textul suport sau din alte texte;
- detalii legate de temă, acțiune, personaje etc.;

- limbaj artistic/ figuri de stil;
- verbe și pronume la persoana I sau a II-a;

Ca o concluzia adusă noțiunilor prezentate mai sus, alcătuirea unei compuneri implică un volum generos de cunoștințe dobândite de-a lungul anilor de școală, dar și un minim de imaginație, creativitate, implicare și voință. La fel ca orice tip de activitate pe care o desfășurăm în mod frecvent, alcătuirea unei compuneri reprezintă un exercițiu captivant. Dacă va fi aplicat de cel puțin o dată pe săptămână, va deveni un exercițiu de comunicare în scris, obișnuit, plăcut și ușor de realizat.

I. ALCĂTUIREA SECVENȚELOR NARATIVE

I.1. În realizarea secvențelor narrative de tip subiectiv vom ține cont de:

- a) tema propusă:
- b) acțiunea relatată de naratorul-personaj (*care povestește evenimentele pe baza momentelor subiectului, folosind verbe și pronume la persoana I*):
- c) evenimentele situate într-un timp și într-un spațiu;

I.2. Exemplificare:

- a) tema propusă: **la bibliotecă**
- b) acțiunea-prezența naratorului-personaj marcată prin:
verbe: am vizitat, am împrumutat, am parcurs, am deranjat etc.
pronume: m-; -mi; mi- etc.
- c) evenimentele situate într-un timp și într-un spațiu:
Fără intenție, am deranjat toți cititorii din sala de lectură. Fapta neprevăzută m-a rușinat foarte tare.

I.3. Secvență narativă:

În vacanța de vară, **am vizitat** zilnic biblioteca. La recomandarea profesorului de Limba română, **am împrumutat** o carte din literatura universală. Primele capitole le-**am parcurs** chiar în sala de lectură. Neavând obiceiul de a renunța vreodată la telefon, am uitat să-l închid la intrarea în instituție. **M**-am alăturat celorlalți cititori din sală, nebănuind că ceva ar putea să-**mi** tulbure momentul de relaxare. Pe neașteptate, din geantă s-a auzit soneria telefonului. Fără intenție, **am deranjat** toți cititorii din sala. Fapta neprevăzută m-a rușinat atât de tare încât am părăsit biblioteca val-vârtej.

I.4. Inserarea secvenței narative în structura unei compuneri

- Secvența narativă se evidențiază de restul compunerii printr-un alineat nou;
- Va avea legătură cu secvența anterioară sau/ și cu secvența următoare.
- Ideile se leagă între ele în ordinea derulării întâmplărilor, respectându-se momentele subiectului;
- Secvențele narative sunt incluse atât în introducere și cuprins, cât și în încheiere.